

48. ГОДИНА
ANNEE
«Глас Црногорца»
издаје се сваког дана
у петак. — Прет-
плата, на месец шест
или шест франка, на
пол године десет франка,
на годину двадесет франка.
Свако што се тиче ар-
та, Југослав. објект
du Montenegro, Via
Castelfidardo, 26,
ind. 2, Roma 30
(Italia).

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

LA VOIX DE MONTENEGRO

Службени орган Краљевине Црне Горе

Journal Officiel du Royaume de Montenegro

БРОЈ 93.
NUMERO 93.
La Voix de Montenegro (Glasnik Crnogoraca) parait tous les jours, le vendredi. — Les abonnements sont payables d'avance. — On s'abonne au bureau du Journal officiel du Montenegro, Via Castelfidardo, 26, ind. 2, Roma 30. Prix de l'abonnement pour six mois 10 francs.

РИМ, 5. децембра (ROME, le 18 DECEMBRE) 1921.

Уредник: БОРИСЛАВ СЛ. МИНИЋ

СЛУЖБЕНИ ДИО

У ИМЕ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА
МИХАИЛА I.
ЦО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ
КРАЉА И ГОСПОДАРА ЦРНЕ ГОРЕ
МИ
МИЛЕНА
НАМЈЕСНИЦА КРАЉЕВСКЕ ВЛАСТИ

На приједлог Нашег Министра Спољних Послова, постављам:

за почасног Консула у Краљ. Консулату у Катанији Францеска Накара, Жерана истог Консулата.

Нам Министар Спољних Послова нека изврши овај указ.

САМ РЕМО
2. (13.) новембра 1921.

МИЛЕНА с. р.

Министар Спољних Послова
Д-р ПЕРО Ђ. ШОЋ с. р.

ЦРНОГОРСКОЈ ВОЈСЦИ У ИТАЛИЈИ

Већ је девет година како се витешки и без одмора борите под свети барјак црногорски, која сте окинули толиким лаворним зјездицама! Девет је година отишло сте напустили своја мила огњишта, своје родитеље, жене и дјечу! Девет је година отишли подносите надчовјечанске муке и патње сваке врсте, на своју нападну, али славу Докловину! Муке и патње, које до сада не познате историја ниједног народа! И ми, јунаци и мученици, поред свега тога и данас стојите непомични, горди и достојни заједно славних предака под наш свети барјак и вјерни дапој заклетви чекате наредбу Врховног Команданта Његовог Величанства Краља МИХАИЛА I, готови да поднете поље жртве, муке и подвиге за част, право и слободу наше нације, али славом овијенчане Отаџбине.

Вјерност дана заклетви и муке, које сте и последњих дана подијели, изазвале су опште симпатије и поштовање према Црној Гори од стране овога неколикога и племенитог народа, који смо гости и које дугујемо крајње захвалност. Ви сте тим издржали велику побједу, која неће остати без стварних последица на нашу општу ствар. То је био подвиг достојан нас и наших славних предака, који неће остати без стварних последица на нашу општу ствар. То је био подвиг достојан нас и наших славних предака, који неће остати без стварних последица на нашу општу ствар. То је био подвиг достојан нас и наших славних предака, који неће остати без стварних последица на нашу општу ствар.

Инак, поред свих надчовјечанских мука и напора, час ваше коначне побједе, која мора неминовно доћи, још није купују. Предстоје нам нове жртве, нови напори и пожртвовања, које морамо подносити пуно воље и прегнућа, као и до сада мушких и достојанствених или боље рећи црногорских.

Као што вам је већ познато, од мјесца маја ове године Влада Краљевине Италије изјавила је: да јој је немогуће на својој територији држати црногорску војску као организовану јединицу; отада је Краљевска Влада, уз одобрење Њеног Величанства Краљеве, Намјесника Краљевске Власти, ријешила, да због црногорске војске, који се налази у Гаети и Сулмон, напусти та мјеста.

Браћо!

У име Његовог Величанства Краља МИХАИЛА I, Њено Величанство Краљева, Намјесника Краљевске Власти, изјављује вам најтоплију захвалност за досадашње напоре, муке и патње, подијете за Краља и Докловину, и преторучује вам, да оставите чврсто нехвали духом и идејама, па на гаје се налазили и на подвиге околности насталих досадашњу борбу. Захвалност Њеног Величанства, поштом и благослов Народне Мајке свуда ће вас пратити.

Краљевска Влада наставља и даље до побједе борбу у иностранству свом снагом и част Црне Горе и за вјеконна стечена права црногорског народа.

Краљевска Влада чврсто вјерује у братску сарадњу свију нас, па на гаје се налазили.

Жељети је, да, што је могуће већи број, т. ј. сви они који могу, да се врате у Домовину и да тамо продуже политичку борбу с народом, који је сав за своју слободу и независност и који последњом даје жртве, да се ослободи од варварске наједе биоградских чаклија. Само у борби, издржљивости и слози нама је спас. Свако треба да заборави домаће неугласице и дуге, развије политичку тврдицу и трепету огорчења, те да се чврсто ухватио сав у једно и једино коло за остварење наших идеала. Тако ћемо једино доћи до жељене побједе.

У име Краљевске Владе искрено вам захваљујем на досадашњем патриотском и јуначком држању и подвизима, позивајући нас да продужимо борбу за слободу Црне Горе, па на гаје се налазили.

Препоручујем вам да овај акт буде изведен у реду и достојанствено, како доликује јуначким и борбеним.

Растајући се моментално и остајући у чврстој и непоколебљивој нади, да се у скорој састанку на територији слободне Црне Горе, позивам вас, јунаци, да заједно усмислите:

Да живи наш узвишени Господар Њ. В. Краљ МИХАИЛО I!

Да живи Њено Величанство Краљева, Намјесника Краљ. Власти!

Да живи Црна Гора и њен нападени народ!

Да живи витешка црногорска војска!

РИМ, 12. децембра 1921.

Министар Војне,
Председник Министарског Савета
Димитрије М. ВУЧНИЋ

Позивају се сви црногорски држављани у иностранству, да поднесу Краљевском Министарству Војном своје тачне адресе, уз означавање свога садашњег занимања.

На канцеларија Министарства Војног, Бр. 795 Рим, 18. децембра 1921.

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВЈЕСТИ

— Њено Величанство Краљева Милена, Намјесница Краљевске Власти, са Њиховим Височанствима Католичана Кесенијом и Вјером, налази се на привремено боравиште у Кап Мартену.

— Њено Величанство Краљева Маргарита посетила је, 29. новембра, Њено Величанство Краљеву Милену, Намјесницу Краљевске Власти, у Кап Мартену.

— Приликом прославе двадесет-пето годишнице срећног брака Њихових Величанства Краља и Краљеве Италије, у име Краљ. Владе упутио је честитку Њиховим Величанствима Председник Министарског Савета, Министар Војне г. димитрије М. Вучић.

— Приликом имендана Његовог Величанства Краља Михаила, 8. новембра, Председник Краљ. Владе г. димитрије Вучић упутио је Њ. В. Краљеву, Намјеснику Краљевске Власти, честитку Краљ. Владе и црногорске војске.

Рим, 10. новембра 1921.

Србијанци су у сјетској штампи пустили лажну и тенденциозну вјест, да је Њ. В. Краљева Милена карочити декретом „укинула“ Краљевску Владу. Из стране штампе ту вјест су пренијели

србијански листови и, разумије се, принајла је са највећим задовољством, прешли на товаре лажи и псовка на Краљевску Владу и Црногорце, који су у иностранству.

Шта те најновије лажи била је да у иностранству изазове пометњу у питању Црне Горе, а да под црногорског народа убије вјеру и наду на његово својој успесице.

Та лаж била је демантомма следећим саопштењем Краљевске Владе:

Неки страни листови публиковали су вјест, да је Њено Величанство Краљева Милена, Намјесница Краљевске Власти, потписала указ, којим распушта Краљ. Владу и да ће чланови те Владе, већ ти листови, образовати „Комитет Акције“.

То је вјест потпуно нетачна и тенденциозна, измишљена од непријатеља Црне Горе. Она никакво не одговара на вјеру Њ. В. Краљеве, која усталом и немишљава да укине Владу, јер би то представљало формално и правно уништење црногорске државе. Ми Њ. В. Краљева и Краљева не могу без учешћа Парламента, изабраног општим гласањем, сходно Уставу итд. докљети такву одлуку.

Министар спољних послова Италије Њ. Е. Дела Горега изјавио је комисији Канаре за спољне послове 7. о. н., да што се тиче Италије, она ће у потпуности Црне Горе расељити само вољу њене црногорске народ, али она буде легално изражена.

Према овоме Италија неће никад признавати насилну анексију Црне Горе без горњег услова, што остварила на Србија неће никад добити међународну санкцију на свој злочи, који ће, ујерени смо, бити убрзо репарирани.

НОТА

Црногорске Владе предана Савјету Друштва Народа и Предсједнику Конференције Амбасадора у Паризу.

Потврђујући свој телеграм од данас, Влада Краљевине Црне Горе најверније протестује против покушаја србијанске владе, да приликом одржања сјеверних граница Арбашије, распрасла италијанцима и осталим који се тичу искључиво Црне Горе и Арбашије. Ц. Гора је самостална држава, суверена и независна, исто тако као и Србија. Њено краљско мора бити поштована као и право сваке друге државе, мање или већине. Проза и морал то захтијевају.

Влада Црне Горе протестује против ових нових изјављивања србијанске владе и коначно оспорава свако мишљење Србије у пословима Црне Горе. Сходно својој вољи од 8. августа 1921., коју је упутила Врховном Савјету Конференције Мира, Конференцији Амбасадора и Владима Савезничких Великих Сила, Влада Црне Горе сматра као ниптавну и као да не постоји сваку одлуку, која би, у том погледу, била донесена без учешћа представника Црне Горе.

Савјет Друштва Народа сазива је да приори Србију да евакуира неколико мјеста Арбашије. Влада Црне Горе апелује на правичност и непристрасност истог Савјета да изволи узети у заштиту права Црне Горе, протестујући да приори Србију да евакуира Црну Гору, која страда под варварском инвазијом Србије од октобра 1918. године.

Хиљадугодишња независност Црне Горе прилика је у међународним односима. Друштво Народа позива је да брани ту независност, базирану на међународним уговорима и обавезама, који осигуравају постојање државе црногорске. У остатак то је и

један и разлог за постојање Друштва Народа. То високо Друштво је дужно да брани Црну Гору и на поштовање великог начела народног суверенитета, а тако и начела, да свака држава и сваки народ, мали и велики, мора бити господар самог себе.

Влада Црне Горе је ујерена да ће Друштво Народа приори Србију да евакуира Црну Гору, и на тај начин повратити црногорском народу могућност да, у својој уставној држави, слободно располаже сам собом. (Ова захтјеви садржани су, уз остало, у приложеном мемоару Црне Горе, који је предан Савјету Друштва Народа у Женеву, 1. септембра 1921.)

С обзиром на горе изложено, Влада Црне Горе част је обратити се Друштву Народа тражећи, да исто сачува црногорски народ од даљег страдања и пролијевања крви, којима је изложено у својој одбрани против Србије, која је, већ три године, успркос сваког права и сваког морала, насилно окупирала територију Црне Горе.

У очекивању ослобођења и успоставе Црне Горе, која ће, успркос свему и по крају свега, бити остварено, Краљевска Влада резервира непоштан и света права Црне Горе, и олим путем сачува их потпуно, и још једвапут више, пред Савјетом Друштва Народа.

Иволите примити, Господино Пр дејелаче, ујерене мога високог поштовања.

РИМ, 10. новембра 1921.

Министар Спољних Послова Црне Горе
Д-р ПЕРО Ђ. ШОЋ

ПРЕД РАСПАДОМ

Због изгонителног материјала изјесно могли у овом броју допјети чланак „Пред распадом“, у коме је изнесена страшна ситуација у Југославији, која се налази у истини пред распадом, у што сад вјерују и мени творци и пријатељи. Срећом на рочишту памћу читалаца на овај чланак, пошто ће у њему бити ријечи и о најновијој акцији Стојана Протића, који се неће на крају крајева успијети да извуче Хрватску и Словеначку као државу, док ће се сви силе снама окупирати да се Србија одрече Црне Горе. Акција његова и радикална ради остварења овога већ неколико мјесеца је почела у Црној Гори, а нарочито се манифестовала у борби против демократа приликом општинских избора. Радикали, главни кривци Црне Горе и црногорског народа, хоће да своје планове прикрију браћом и савјетом са црногорским народом, који су излази и налази, и с његовим вођама, над којима су вршили инвазију, и да их на тај начин придобију за себе. Оли, дакле, као и Нијемци са Русија у оном рату чине сад „братњачу“, да би умислили наш сваки отпор. Ујерени смо, да ће наш народ увидјети ово и прихвати не само демократе и радикале него и све србијанске партије, јер су на нас све једнаке. Нека нам стајало стоји пред очима државне Хрватке! Заједничким гласом народа у земљи и нао споља, савијемо Црну Гору. Не заборавимо, да смо ми у бојем положају од Хрватке: њихово је нитане унутрашње, а наше је међународно. Влада црногорска и Црногорци у Европи и Америци учинеће све, што ће тек сад знати да осјете у Винограду, а на народу је, да учини свој дио, што ће он и учинити. Небројене жртве до данас гаранција су нам за то.

КОД ДРУШТВА НАРОДА

У прошлом броју објавили смо мемоар и ноту, коју је Краљ. Влада подијеласку Друштву Народа по пријоритетном питању. Зла се, да изјесно протестују Србије води борбу да наше питање не дође на дневни ред, јер се она кахало буде изнесено, да мија бити ријешено у нашу пошту. Што наше питање није нишло на

и његовог савијеног одбора, оних безвеса и лаверија, што су се дали именомати „националне“ подгоричке „Скупштине“, и изјављивали да су од стране Црне Горе, радила и од биградског двора највишег интереса републиканска и да Боровић није потребно рећи да би израда ове железнице одложено била кроз Црну Гору, на основу једног уговора међународног карактера, да није било овога издајства.

II ФИНАНСИСКА АКТИВА

1) Као што је познато, Конференција у Сарајево од прошле године одредила је од свих оштећених, које Немачка има да исплати Савезницима, да 5 од сто припада Србији и Црној Гори. Србијанска влада, пак, изјавила је у детаљима у свом меморанду, преданом 1919. комисији за репарације у Паризу штете учињене ратом Црној Гори, а које су биле процењене на 728 милиона франка од окупационих србијанских власти. Црна Гора има, дакле, да добије преко седам милиона франка на име оних оштећених (2).

2) У сразмјери оштећа у новцу, Црна Гора има да добије еквивалент у разном материјалу, земљишту итд.

III ПАСИВА ЦРНЕ ГОРЕ

Сва пасива Црне Горе састоји се у дугу, који износи 45 милиона франка.

Из овога кратког биланса јасно се види колику би огромну активу добило „краљевство СХС“ од државе црногорске, ако би злочин извршен над Црном Гором остао као савршен чин. Приходи од шума, руда, водених снага и саобраћаја, а тако и ратна оштећа (у новцу и материјалу) не би имали била својина црногорског народа и служили за економски и културни развој Црне Горе, него би била својина читавог „краљевства СХС“ и њима би се подједнако, ако не још и више, користили Србијанци, Хрвати, Словенци, Македонци и т. д. Намешћено само један примјер као доказ, који је истовремено једно званично признање Биградске владе о богатству Црне Горе, „Ријеч“, издаст из Загреб, у броју од 23. октобра о. г. јавља, да је биградска влада ризирила да одбије многобројне молбе за експлоатацију руда и шума у долинама ријеке Мораче и Лима у Црној Гори. Као разлог, због чега је влада домијала ову одлуку, како исти лист јавља, јесте изузетно богатство ових долина, те ће, по одлуци владе, бити експлоатисане у режији и за рачун само државе.

IV ШТА ДОБИЈА ЦРНА ГОРА

Једину „корист“, коју би имала од оваквог „уједињења“, а која само на први поглед изгледа тијесно повезана са истим, јесте питање саобраћаја преко Црне Горе, односно подизање три велика железничка пута, о којима је горе било ријечи. Међутим, ова корист је уображена, јер, као што смо понављали, данје велике железничке железнице: Дунав — Јадран и Црно Море — Јадран морају проћи и завршити се у Црну Гору, без обзира хоће ли ова бити у заједници са Србијом или не. Исто тако понављали смо, да је железница Биград — Котор доведена у питање, односно хоће ли бити подигнута, баш због издајства, односно „уједињења“ насилнички изведеног. Дакле и овдје, гдје смо могли имати корист, ми смо је изгубили.

3) Црна Гора има 45 милиона франка државног дуга, што, према садашњем просјечном курсу динара (рачувајући само 1 франак равно 5 динара) износи 225 милиона динара. „Краљевство СХС“ има дугачак дуг у Француској, Британској и Америци, затим у унутрашњости, код Народног Банке и иначе, око 40 милијарди динара. Овдје није у рачуну дуг, који ова држава има наследила од једне од насљедница Аустро-Угарске, а који износи неколике милијарде. Према горњим, рачунајући да стањем Црне Горе износи 450,000, на свакога становника долази државног дуга само 500 динара. Међутим, на свакога становника државе СХС (12 милиона становника) долази 3500 динара. На једну породицу од 6 чланова у Црној Гори пада државног дуга 3000 динара, међутим на једну породицу у „краљевству СХС“ од исто толико чланова пада данас (пре тога он дугава стањено се неће) 21,000 динара.

Према овоме „уједињење“ је навело на сваког појединог грађанина црногорског 3500 динара државног дуга, од којег 500, који су у ствари падали на њега, одошло „уједињење“ је навело на сваког црногорског породицу од 6 чланова 21,000 динара државног дуга, док он у ствари имао само 3000 динара.

Ако се при овоме узме у обзир факт, да ће се успоставом Црне Горе њено становништво увећати на један милион, јер је по

српједи право и жеља већине тога становништва, као и Црне Горе, онда ова сразмјера исходи још горе на нашу штету. Ново становништво, које би ушло у заједницу с Црном Гором, постало би тим самим сушесним ограничењем народног, односно државног, богатства Црне Горе, а исто тако оно би примило на себе и одговорности двојног црногорског државног дуга, који је измишљен и белачајан прена њеној државној активности.

У овом случају на сваког појединог грађанина Црне Горе падао би државног дуга 225 динара, а на једну породицу од 6 чланова само 1350, па ове, пак, исте, ако остану поданици краљевства Карађорђевића, падао би државног дуга, као што смо виђели, на појединог 3500, а на породицу 21,000 динара.

3) До великог рата, на сваку особу у Србији падало је државног пореза 80 динара годишње, док су ратни приреси државни и самострани износили просјечно 125% од државног пореза. Према овоме, на сваког лице у Србији падало је просјечно годишње пореза и ратних приреса око 185 динара.

У Црној Гори, пак, до великог рата, односно до њене окупације од Аустрије, из тих од Србије, свака особа плаћала је 21 персер на име пореза и свих приреса.

Према експозицији, која је у октобру прошле године учињено био пок. Коста Стојановић пред јединим изаслаништвом трговаца и индустријалаца, свака особа у Југославији имала је да плати за 1921. просјечно 262 динара, на име државних пореза и, разумеје се, одговарајућу суму ратних приреса, што износи укупно по особи 589 динара. За 1922. порез ће се опет повисити, према вјештица Биградске штампе, да би се покрио дефицит, од 80-100 од сто; разумеје се, да ће ова бити повећана и приреси. Ако узмемо да ће то повећање бити 30 од сто, онда ће свака личност, без обзира на узраст, подносити просјечно терет око 769 динара, на име пореза и приреса.

Према овоме нама, који смо плаћали ратне порезе 21 персер, повисити су порези и приреси, благодарствено „уједињење“, скоро 27 пута више него раније, док су нпр. Србијанцима повисити само четири пута и нешто више, док ова сразмјера према Војвођанима, Хрватима и Словенцима испала још више на нашу штету. (3)

4) Случај разијене персера, којим је приликом шта сав „уједињење“ доживио персер је не приједности неки од динара (1.00), а Црна Гора је, по ријечима Биградске изасланичне са Србијом, те би притога двојно било да је персери дана некога прелега приједности. Да је Црна Гора успостављена, црногорски народ би добио за персере праву његову приједност, као што је то добио народ у Србији. Међутим, шта бива? Биградска влада одређује му овакав курс: 1 динар равна је 4 аустријске круне, а 1 аустријска круна 2 персера, односно 1 динар равна је 8 персера. Као што се види, црногорски су грађани оштећени и стављени у горњу, равно сто пута, изоложај од бивших поданика Хабсбурга, пако је Црла Гора, као и Србија, један од побједника Аустро-Угарске. По овом курсу, који је тачно упола горњи од онога што га је Аустрија била одредила персерима за вријеме окупације, није једна персери да читаве данје године, тек нешто ове године било је тогора да ће се ово исправити, иако не потпуно. Говоримо се, да ће персер бити изједначен динару за суму до 5000 персера (иако је ово исправљено, јер је персер неки од динара); међутим за суму преко 5000 персера биће исплаћено само половина приједности. И случај са персерима доказ је, да ово није „уједињење“ него разорство, у које је бачен црногорски народ.

Овим, што смо горе изијели, појаснимо смо само ријеч „Трибуна“, које у штећку насмјасно, т. ј. Црна Гора је изоста уштећу третмана од Биграда као колонизација изоложаја у њеној њеној експлоатацији, али не њеног унаприједности. Пред фактима, која црногорски народ јасно види, а која и на најкоментентнијем мјесту у Биграду нећу отворено признају, неће помоћи сав трикови са лажним обећањима на подизање железница, ни они са насилним изазимањем и т. д. који имају само циљ да „поједне простоту“ Биград са вара ако долази да ће некога преварити и показати да он уноси благостање у Црну Гору, што нпр. Стену Вукотићу, недовољном „народном вођом“, даје на име збоља 10,000 динара мјесечно, док је код нас имао само 300 персера, или Ђоку М. Баровићу, бив. обичном општинском „ћети“, 7000 динара мјесечно, или набојни Крунају 60,000 годишње. Исто тако народ црногорски неће бити преварен што је Биград отворио овај „гимназија“ у мјесто мjest добрих које смо имали, јер он има да

је данас много мање основних школа у Црној Гори него што је било раније.

Уосталом довољно је рећи, да је инспектор за просвјету тамо фамозни „професор“ Лазар Бркић, а да је организација школа повјерена „професору“ М. Рајнајцу, па да се види, да и Биград са овим школама није на своје друго само не на испитску просвјету у нашој земљи.

У изјави чланова говорничког о економској будућности Црне Горе, о начину како треба да буду експлоатисана њена природна богатства, што ће јој обезбједити сјајну економску будућност и културни развој, те јој и на том пољу обезбједити једно од првих мјеста на Балкану.

РИМ, 8. децембра 1921.

Вук Малбушић

1) Аустријанци су да вријеме окупације исплатили црногорске миме и а томе израдили општерни изједнатеј, који је послат у аустријску владу предати Француској на њен партицати захтев.

2) Нишом А. Радована преје изасланиче прена у владу „Ријеч“ из Загреб јавио је да Црна Гора само у овој години има да добије 100 милиона франка.

3) Наш народ у Црној Гори није још осјетио потпуно сав ограниченост пореза, које има да плаћа, стога што су на Биграду нарочито препоручили да се много не „форсира“ са плаћањем, да се народ не би разбацивао док итаме Црне Горе не буде ријешено. Због овога подизају се последњих дана протести, нарочито из Савеза, који траже, да се пореза „утјерује“ подједнако у свим земљама. Црногорски народ тек да, дакле, да осјети у будуће сав тешину пореза.

IZ „КРАЉЕВСТВА СХС“

Краљ кунаница — Александар Карађорђевић био се одлучио, али не у хајдуке, него у Париз. Читаве мјесеце провео је тамо, гдје је од тогата страха, последи атентата, био кобјео. Тамо га је затекао и „така“ сврт „Великог Краља Петра од међана“, на чају сакрају није му бастао отићи. То је требало неким опозвати пред свијетом, стога се „разбојно“ и по свијету су хетјени „декарски“ билтени, који су јављали да се „велики краљ“ позриједил рана, залобијена при одсуству кроз Арбакију. У ствари познато је, да он никад није добијао ране на бојном пољу, од кога је увијек далеко био, паго да је боловао једну тешку испашу „болест, због чега му је у Скарпу и унутрашњој операцији и због чега је лимен могућности да има порога.

Ипак, поред стиглих, које је пустило србијанске повјерљивости из Париза, о болести Александаровој, свијетска јавност брзо је знала да се та болест зове — страх или; како су то он и брат му Ђорђе подиживали своје оцу: зорт.

Због ове бруке имале су неколике делегације да схале одлучити на повратак, али без успјеха. Најновије, поред великих напора, то је успијело Пашкићу, који га је прокрио чак до Биграда, гдје се савиали тек сјутра-дан да је стигао и да се херметички затворио у свом двору. Међутим, тек сада настаје је „зорт“, јер је морао отићи из двора у Скупштину ради политичке заклетве, а то није давао сгар с обиром на велику „популарност“ Александра и династије.

Како је то било, отајавио да нам рече биградски лист „Република“, која то овако описује:

„Краљ се закљео на уста. Пријестоница је била сасијана: повременост изолације, саобраћај прекривен, уздице отишле правце. Да би грађани што брже изишли своју политичку збуњу, подизала је била народна, да се све каже да-кљутују и да се пројери територијски затвор. Становници уздице, који се ите у парламентар, морали су сјерити да нешто изолације брине ставе својих укључава у гостују и да, као у лебра стара времена, трже неспорне долазу, да тога дана могу да остану у својим кулама. Та-шнала величанствена, какав долажује у трону-на народне радости. Радугање од вјеселе, срце Биграда било је протресе да кула један сат.“

Са своје, пак, стране „Радикал“, лист Стојана М. Протића, у броју од 20. и 21. новембра јавља, да се чак државни савјетници нијесу сјерили јавити на пројорима изрете Државног Савјета над је Александар Карађорђевић пролазио уздице најбољим бри-ликом у затворном аутомобилу.

Јасно је, да А. Карађорђевић нику нучи гору од пок. Абдул Хамид, а кат би се он или слични досеот још једном у свијету мило јавити, он би несумњиво узео и саби-шефа јавне безбједности В. Миларевића и његовог министра С. Прибићевића, који је на краја, који је вјештачица изферовао нај-бољу, најинтереснију и најјачију жал-дарнију Хабзбуршка, и који је (Приби-ћевић), како по свему изгледа, система свих најбољих особина те знамените хабзбур-рије Хабзбургована.

Страх А. Карађорђевића, „јутука са то-лико међана“, није без основа и разлога. Он је подједнако резултат абала трагичних прилика, у којима се налази и које је сам отворио, и урођеног кунаница, који му је пренао у „manie de persécution“ (уобра-жење да га неко гони) тако, да он свагда види око себе људе који га гоне да га уби-ју. Њему су стали пред очима оштећени (Миреновић, Црна Гора и Краља Николе, Аниса, комунисти, Македонци, Хрвати, при-стајнице његовог брата и т. д., којима, како он мисли, неће моћи побјећи. Због тога он живи као сузак у Биграду, херметички затворен између четири зида, и свд тражи, како југословенски листове јављају, неког да „кидне“ на земљу. Само га, боже, неж-на, дочекаће он још и горе!...

„Шете бандијере.“ — Д-р Лујо кич Војновић нише у владу „Ријеч“ из За-греб, а усомене на „Петра Великог Краља Ослободила“ (sic!). Разумеје се, да се то-лијек, који није никад ништа лависао у ли-воту, ако му није контра погласна мјеница изи чек, није могао да се, кад говори о „Петру Великом“, не дотакне и Краља Ни-коле, који му је толико добра учинио. Лујо Војновић, кога је пок. Краљ Никола учинио вршиоцем министра израде, носи и да-нас због тога титулу министра на расисно-жењу и луце сва „борбача“, која имају бав-ни црногорски министри — категорије „па-триота“, како су их у Биграду изасланица-рали. Овако држаће Војновића, који је из краја, који је плавао људе као што су он и који нијејају господаре као комуње, „шете бандијере“ (седам заставе) није им-мало чудновато. Он је окупио пашем двору, затим биградском, затим софиском, затим опет пашем, а сад биградском. На реду је поново софиски двор, а завршиће, сигурно, са Хортијем у Мађарској. Од овога најве-ћег жнаућег представника „шети бандијера“ и политике „la barquette“ не може се ништа друго ни очекивати.

Пред Међународним Судом. — Прва др-жава, која је изведена пред Друштво Наро-да ради суђења, на основу члана 16 Пак-та, јесте „краљевство над СХС“. Заступа-о овоме учинио је Лоја Цери, кога је на јавним сједињенима Савјета Друштва Народа у првој половини новембра заступао у ошту-жи англиски министар Фишер, оштујући Србијанце за злочине почевене на терито-рији Арбакије и за провадивање војске на територију ове земље. Биград су заступаали три „амбасадора“ „Мата“ Вошковић, Милу-тин Јовановић и „Таћа“ Поповић. Англицки министар Фишер и делегати арбакијски стра-ховито су непрескакали биградске „амбаса-доре“ и Србију тако, да је Вошковићу, над је отпочео читати одговор, познато и почео је попраћати; тада је одбрава прихватио Таћа Поповић — Цимдарпа, коме се још нешто теже десило тако, да је његову од-браву морао да чита један од чиновника — тумача Друштва Народа. Арбакијски делега-ти су говорили перфектно француски и си-глицки, што је учинило најбољу утисак, док она три „амбасадора“ знамен француски једнак сиа тројица не би могла изиразити једнога да добро говори, ала, разумеје се, дипломатији Великих Сила и њиховим „амба-саторима“ то се не зашјера.

Савјет је одлучио да пошле једну влест-ну комисију на лице мјеста и наречено Би-ограду да евакуише Арбакију.

Према овоме на овом састанку Савјета Друштва Народа није рјешавано о граница-ма Арбакије, јер је то питање, као што смо горе понављали, ријешено на Конферен-цији Амбасадора, без присуства представни-ка заинтересованих држава: Арбакије, Срби-је, Грчке и Црне Горе. Случај се знало, дакле, само Србије и Арбакије.

Неће бити изнито да заближемо једну верију, према којој је сав овај арбакијски инцидент сарнијен нарочито од Пашећа и ако је плао да ће му пропасти. Он је само ктно понављати тим, да је пријоран аспот-рати солдату Конференције Амбасадора.

О овоме „Хрват“ (Загреб, 14. новембра) пише:

„Пити на састанку Савјета Народа на отворби Лоја Цери због поврде статута Савјета Народа јесте истајала страната држава. Великиот Савјет Народа да научи ред државу СХС, да је у-пити има да ова на шта је ставила свој полит-такса је мала да намску политику, коју води г. Н. Пашкић, да би у другој којој држави, гдје има нале стоде, гдје има нале политичког ин-шитома, овака министар једнога са својим другима однао био појурен, на бие то и такав наса-тет какави држе г. Пашкић...“

У овакој савијеној ситуацији, чини се, који се још налазила нати држава СХС. Ка је то сарина? Тога Поповић? Марко Тробићковић? Ни-кола Поповић? Ова ова тројица, као и читав па-бисот...

Надите да, госноде, како ову друштву врате на својим насљедностима и државици у по-пор? Надите да како нас доведи нашој вољности.

неискривости? Разумијете ли, овдје и хрватски народ, да он е овакви људина, који се не држе својих обавеза, не може да доњи заједно кнез? У гори, у лане сте рођени, у лане живите. Од своје лане морате и догинути. Народ не може оваквих странаца због свог поштења и свога јуштва да заборави...

С. Радич за Црну Гору. — Стјепан Радич иштавао је у броју од 21. новембра о. г. у свом органу „Слободни Дом“ неколико докумената историјске приједности, које је он подносио у новембру 1918. Народној Вјешти у Загребу. У јануару од 30. октобра 1918. Радич, између осталог, предлаже:

„За уторак дне 5. студенога 1918. има се сазвати Народно Вјеће с овим дневним редом:

а) *Позив владама и парламентима краљевине Србије и краљевине Црне Горе, да према Н. Вјешти, поштујући га својим изјављенима, заузму ставовиште попути хрватскога државнога сабора.*“

Као што се види, С. Радич, који преко својих републиканских странке, односно хрватског блока, представља хрватски народ у црном смислу те ријечи, поштовао је, а ујерени смо поштовао и давао, суверенитет права црногорског народа и његове државе. Стога није ниједно чудо што он, односно Хрвати, уживају пуно поштовање и најискреније симпатије свих родољубивих и слободољубивих Црногораца и црногорског народа.

Из истих разлога нас неће чудити, ако се оствари предвиђање органа Радичева „Дома“ од 28. новембра 1921.

„И у Црној Гори је савјаштво једнога духа и мишљења као и у Хрватској, те више неће Црна Гора бирати 6 комуниста него барем 6 савјашних заступника. Буду, који добро познају Црну Гору, неће да Прибишенићем демократе немају међу савјаштвом једнога добре воље, него што имају, то је све под силу. Почекајмо мало, па ће и ту дјело изћи на видјело.“

Разумије се, да „Дом“ не мисли овдје, на Лазичеву земљорадничку странку, који је за нас Црногорце нешто што радикали и демократе и остале србијанске партије.

Шта хоће Хрвати. — „Трибуна“ из Београда, лист Нашића, у уводном чланку од 11. децембра о. г. вели:

„Или Хрватској Влоку у главном је овај: самостална хрватска држава, која би путем договора и споразума, регулисала своје односе са Србијом, као и са другим сусједима.“

Другим ријечима, Хрватски Влок тражи потпуно уништење садашњег државног и националног јединства...

Као што се види, Београду лијешо тауи Хрватски Влок односно сав хрватски народ, тражи слободу, коју ће несумњиво добити.

Бултон и Сотр. — Као што смо рекли на другом мјесту, Куманџи, министар Финансија СФХС „успео“ је да закључи један велики зајам у Лондону преко Браће Бултон и Сотр. Г. Чедомир Мијатовић, стари и уважени државни србијански, који од 29. маја 1903. живи стално у Лондону изашао је преко јавности страховиту пљачку и злоупотребу, коју је једна патристско-демократска банда из Београда спремила да учини том приликом са леђа блаженог „трошменог народа“. Због тога тај зајам, по овој прилици, неће ни бити усвојен. Ипак, поред свих правних открића, које је овом приликом доијела југословенска, из чак и енглеска штампа, није све избило на јавност, а што је од интереса да се каже.

Браћа Бултон и комп., као што су то у својим чланцима констатовали Чедомир Мијатовић и Ст. Протић, јесте једна приватна и безначајна лондонска банка, којој је најважнији носач досад био зајам од 6 милиона перпера, који је наша држава, усталом под врло повољним условима, закључила била 1908.

Ко доведе у Београд, дакле, овога „великог финансијера“ из Лондона?

Поред Јована У. Јовановића, србијанског генералног консула у Лондону, који је требало добити једну велику провизију, ту је и србијански и Австрија Радовић, „посланик“ и „потпредседник“ демократског посланичког клуба.

До окупације Црне Горе (јануара 1916.) црногорска влада излађала је редовно ануитете зајма од 6 милиона перпера. Од тада, као што је био случај са Србијом, Белгијом и др., плаћање је прекинато. Због тога обавезнице овога зајма необично су наеле у приједности и могле су се купити у бесцељаше.

Крајем 1916. А. Радовић, има је видно да ће, као најбољи, бити отјеран са министарске столице, покушао је да учини једну операцију са овим зајмом. Он је наивно одлучио да од уштеђевине, коју је имала црногорска влада, исплати три полугодишња ануитета (за 1916. и половином 1917.) и да

у будуће свјесна влада исплаћује стално ануитете од мјесечних појамница, које је давала црногорској влади. Радовић је тада имао тајни споразум са Бултоном, да претходно него се пларни исплати ануитета, покупују све обавезнице овога зајма од милионских износика по високој цијени. На тај начин они би учинили један „гешефт“ од неколико милиона. Тада је та срамна операција сирпјечена акцијом неколико патриота црногорских, који тражаху да се тај новац троши на интериране у Аустро-Угарској, чему се Радовић противио, желећи их приморати, да се за помоћ обраћају Србији.

Ова иста операција покушана је сада од Радовића, који је заједно с консулом Јовановићем довели Бултона у Београд, и коме је објављена исплата зајма црногорског од 6 милиона перпера заједно са заосталим ануитетима (укупно око 8 и по милиона) у случају да се закључи велики југословенски навеснишњи зајам.

Разумије се, претходно би Радовић и Бултон и комп. покушавали све обавезнице овога зајма по једној ниталној цијени, као што су то хтели учинити крајем 1916. „Гешефт“, који би ова банда учинила овом приликом, с обзиром на виски курс обавезница, био би око 80 милиона динара, јер осам и по милиона златних перпера чини према просјечном данашњем курсу отприлике 120 милиона динара.

„Објекта земља.“ — „Звање“ (Чикаго, 5. новембра, бр. 31.) пише:

„Обзиром на намену и на унутрашњу политику, Југославија стоји јако јако и постоји свјетски савјашни закон о „интернационализму“. Шта да се поштује? Зар оне корумпирале политичаре у Београду и другим градовима, који су се заузели под плашт краља и траже од свакога савјашну покорност?

Да буде потпунија слика историје у Југославији, споменућемо једну статистику, према којој 60 од сто њихова народа спава на земљи и у највећој покретности. Осим тога има у земљи милион и по туберкулозних, два милиона сифилитичких и милион маларијских особа. То податке је јавно Милан Прибишенић и ту се види, да у Југославији има четири и по милиона болесних — непалачивих болесних људи! А шта држава чини противу тога? Даје преко милијарду и по за војску, да створи још која милион просјака и неспособних особа!

Да југословенски властодержи створе још десет пута толико милиона протина, радикала, демократа, оне неће спавати, јер се својом влашћу неће поштују сами отарују радикалне идеје, који ће их свалати у гроб.“

Још један злочин — По члану 136 „Устава СХС“ Црна Гора у границама до 1912. са Воком ил. сачињавати једну област. По овом члану јачно је поновљено Црне Горе одвојено од осталих Србије. И овај начин, и кад би Црна Гора остала у ролству, у коме се данас налази, овај злочин не би могао бити исправљен од стране владе или обичне Народно Скупштине. То би могла да исправит једино Уставотворна Скупштина, а то значи да то већ никад не буде. И док је овако тенденциозно урађено с Црном Гором, на остале земље, н. пр. Хрватску, Војводину и т. д., остало је да по дјелу на области изврши влада, односно И. Скупштина.

Зашто је ово цијенање Црне Горе и зашто је ова разлика у погледу власти, која има да изврши поједу на области, те да овај злочин над Црном Гором остане непоправљив?

Очигледно отада, што, одвајајући нову и богату Црну Гору, од старе, желе овеомгу бити економски и културни развитак Црногораца, те их тиме приморати на распадање, чиме ће бити ослабљена њина резистенција. Осим тога оном се хоће очигледно да се смањи политички утицај Црне Горе, јер се број посланика смањује на половину, пошто ће у повој Црној Гори моћи бити биврани, као и досад, само посланици србијанских политичких странака.

Женидба Александрова. — Није мање гласовита од оне краља Вукшаина. Почео је прво са кћером цара рускога, затим са кћером краља енглескога, која је претпоставила једног виконта британског „краљу СХС“; затим, ту скоро, био се пријавио за руку кћере кнеза Вандонскога, па и ту је лоше среће био, те сад има, изгледа, друге планове. Чујмо шта вели о томе у једном телеграму загребачки „Јутарњи Лист“ од 24. новембра:

„Београд, 23. II. — Има већ неколико дана како се у Београду симпатично како редовно констатова парадна, која је изаша с подложног мјеста, да се с ирадилом уреша и најјештаја новог двора покупи како би се краљ у њога могао уселити већ последице нове године. У вези се с тим говори, да Н. В. Краљ доново замјерава отуђити у иностранство, али само на кратко вријеме, колико би било потребно да да учини последице пореке из савјашних брака. Н. В. Краљ — како се тврди — ради у потпуном споразуму с владом, која је одобрљив краљев карактер. О будућој краљевини није могао досад бити објављено ништа, али се сматра, да краљева одабрана припада породици, која је

не само високог рода него и на уназином положају у дипломатским круговима.“

Као што се види, курс Александру пада као и динару: од парске кћери на неку која је „на уназином положају у дипломатским круговима“. Није ни чудо, јер вриједност Александра и Карађорђевића није никад била „реална“, него уображена само у очима Београда, док је цео свијет гледао на њих са презрењем. Осим овога случаја, док је и сирт краља Петра, којом приликом ниједан владар, осим рускога, није послао уобичајено телеграфско саучешће.

Александар је, приликом ових разних промјена, добијао, како кажемо, исти одговор, који је добио изјесни В. из племена Д., кад је дошао, у своје вријеме, да проси кћер Петра Томова, брата Владике Рада. Та се промјена овако десила:

— Добро јутро, г. Перо!

— Добра ти срећа! А што си доша?

— Ја да се пријатељски и да ми даи љевоју!

— А о'кле би ти?

— Ја из Д.

— А који би ти? Јеси ли С. или К. или Ф.? Перо Томов, брат Владичи, наброји редом све боље и познате породице из до-тичног племена.

Одговор је стајно бивао:

— Не! Не! Не!

— Ада који си ти?

— Ја сам В.!

Тада брат Владичи, ујесто сваког одговора, вадећи камиш из зуба, учини нешто устима, што даје исту импресију која се добија кад трговац цијена „вечу“ „камбрика или поставља...“

Отприлике иста су питања, приликом разних промјена, постављана и Александру:

— Јеси ли ти који од Романова?

— Не!

— Ада Савоја?

— Не!

— Ада Хотенцолери или Хабзбурги?

— Не!

— Ада нијеси случајно Бурбон?

— Не!

— Ада који си ти?

— Ја сам Карађорђевић!

Разумије се, како су Александру постављана слична питања и он стајно одговарао са „не“, то је и добио увијек и исти одговор, који је брат Владичи дао баксу-зном В.

Пред банкротством. — Политика, коју већ три године води Београд, није остала без тежких последица на економске и финансијске прилике у „краљевству СХС“, које бивају све тежи, сваки дан и који су је најбоље изјеснило у пилури падају динара на страним берзама. У августу пр. биле су у Цирху 100 југословенских круна 3-60 швајцарских франка, док су у октобру биле на 1-35 франка. Послије тога 100 круна југословенских биле су биле на 2 франка и омет последице неколико дана почеле да падају. Овај пораст од 1-35 до 2 франка не значи стварно побољшање курса, јер је усталом знак и поновно падање његово. То је побољшање било монетарно и вјештачки створено куповином од стране југословенске владе југословенских круна на страним тржиштима. Овом операцијом била је смањена резерва Народне Банке за 100 милиона, да које је куповина југословенска валута. Дакле, ово је била једна обична ин-јекција, чиме се дјелом ојектило монетарно, али која није измјенила стање ствари.

Како страни свијет гледа на унутрашње прилике „краљевства СХС“, изјесни је до-нак факт, да ова земља, поред свега овога природи г. богатства, није могла издржати на страни зајам, па чак ни у Француској. Усталом како може иностранство имати новјерша у „краљевство“ Карађорђевића, кад му сам народ то не даје, чему је доказ потпуна пропаст унутрашњег зајма од 500 милиона динара, како је унесивање овог зајма било да бива и друге установе при-мудно.

Једина земља, у којој су успјели да на-ђу зајма, била је Енглеска, али под таквим изјеснивањем условима, да он неће бити приједан нити остварен. Разлог, зашто се и под овако необично тежким условима могао наћи у Енглеској овај зајам, на треба схватити као немо војерше у Југославију. Разлог су томе други. У Енглеској су преко два милиона радника без посла, пошто је њихова велика надострија у многог обуставила производњу, пошто нема на страни довољно купала. Да би се овом лу до-сочило, енглеска влада фаворизира и одо-брава зајмове страним земљама, али под у-словом да једна, и то већи део, мора бити утрошен у самој Енглеској. Због тога једи-но добила је зајам, тако се вели, „држава СХС“, али који је толико несправан и

пљачкашки, да га чак ни сама влада и Скупштина неће моћи усвојити, како је са-стављена већином из афариста и онекулана-та прве прете.

Према овоме и објављени пројекат о трансбалканској жељзници, која би, између осталог, имала долином Шаве и Цето и свр-навала се у Котору, није ништа друго него „магла“, како би наши Подгоричани рекли, а којом Београд мисли да замагли очи на првом мјесту нашем народу.

Како је слање у Југославију, види се и из чињенице, да је у државним буџету предвиђен дефицит од 8 милијарди југословен-ских круна, како ће он у ствари бити мно-го већи. Министар финансија, пак, доскочао је томе повећавањем пореза, која је и ина-че неспособна.

Због овога, да би попунили дефицит у Београду иштавају повчанике, баци као и Ленин. Они су за двије године повећали су-му повчаника за 2 милијарде и 700 милиона динара. То повећавање стајало се настава, те због тога курс динару пада и падаће.

Разумије се, да се овако стање одлава-ло и на цијене животних намирница, које бивају све скупље тако, да је данас кило жита у Херцеговини од 18 — 20 југословенских круна, како је „држава СХС“ земља која износи перералије.

Као што се из овога краткотраја излагања види, у Југославији се дешавају исте ствари које и у Аустрији, која је, као што се зна, на прагу банкротства. Потпуни крах, који је неизбјеган, могао би се могуће једино уклонити кад би се учиниле радикалне политичке измјене у овој несрећној земљи, које Београд нити хоће нити је способан да изведе.

Према овоме, стање ће бивати све горе и мора се завршити потпуним крахом поли-тичким и, природно, финансијским. „Колџа“ ће тада бити приједност динара, односно југословенске круне, није потребно рећи, стога је потребно да наш народ гледа на све могуће начине да се ослободи још сада динара и југословенске круне, протварајући их у здраву страну валуту и, по могућности, у непокретности.

Увијек исти. — У југословенској штампи претреса се питање о школским уџбеницима, против којих влада велико незадовољство, јер је откривено да су у многим покрајина-ма остали аустро-угарски уџбеници. Сао то побудило је и г. Стојана Протића, да на-пише врло оттар чланак у свом листу („Ра-дикал“, бр. 12. од 28. октобра) против то-га. У томе свом чланку он, поред осталог, констатује, да су у школским уџбеницима унесени нарочито фалсификати, док се, о друге стране, чинили и такви пропусти, да су остали уџбеници „у којима се династија Хабзбурга глорификује и прилажује и данас као династија која влада у земљи и на крају треће године новог државног живота.“ У школским књигама до јуче, а можда и данас, уче дјеча да је Франсо Јосиф или Карло наш владар и да их треба поштова-ти и за њихово се здравље Бог мошти, а у војвођанским школама востоио Чинатка у којој се још глорификују Маџарска и Карло.“ Г. Протић се на све ово, сасвим оравало, изгража, а тек шта би се, према о-воме, рекло за ово што је, још у овом почетку, урађено у црногорским школама, на којих је изабаче јужни дијалект, сви уџбе-ници и сјајна и славна историја Црне Го-ре! Види им је, као и у свему, прече и важније да се утре траг свему што је пр-ногорско. За то се имало и времена и могућности и пажње и обаврзности и хи-трине! А тада је све то било с одобрешем г. Протића као члана или предједника вла-де, ради чега о томе тако мудро ћути!

Разбојници у униформи. — Нови београд-ски лист „Радикал“ узео је, вели, на себе ту улогу да одбија све безумне настрјега београдских властодержава и да брани и у-зани у заштиту угрожена права грађана и државни углед. Уредник тога листа, г. д-р Мончило Иванић, предуго је да сваки случај невољде и несправе изнесе и жатоме, изнесећи у једном чланку „дијалекто, раз-бојничко настрјега од стране монархичких швајцарских војника“ према њего-вом брату, као и према једном учитељу из унутрашњости, који је једна полицијска аген-тат изворно само зато што није хтео да га у кавали чисти. — г. Иванић пријети, да ће „и Народној Скупштини даи свој глас и учинити све што до њега стоји, да се јединствено савезно бар од разбојника у униформи.“ Ми потпуно схваћемо ово изгра-жање и готовост г. Иванића да се заложу за невољу војскара, али кад се узме све ово што се догодило и што се догађа у Црној Гори, сви они случајеви, против којих се бори г. Иванић, не могу се ни уво-

Следије дадати

Додатак 95. броју „Гласа Црногорца“

редити. И кад он ради тога лажи аларм, славако ће се много више и с већим правом залажити и подићи свој глас противу свега онога што се ради у Црној Гори. Ми добро знамо да му је и брат ближи и догађаји у Биogradу познатији, али ако му је стварно стало до истине и правде, он ни о томе не смислићу ћутати! Прегрешак и злочина почињених у Црној Гори не само што би отворено разбојништво у униформи, него и читаву банду најпрљавијих и најбесрамнијих разбојника у фраку!

Звојерство над новинарима. — У Биogradу су нека дана 8 приобучених жандарма напали кошу на д-р Николића, уредника Народних, сарајевских „Република“, главног органа републиканске странке у Србији. Нападници су прво викали полицијаре, затим на хрватички испријикали и оставили олесвијешене на улици. Д-р Николић је разбојан бубњ у ушима тако, да ће остати глух, а Павловићу је, поред осталог, сломила нога. Криваца ових новинара је та, што су писали против произвођаца пуковода Олазовића у чин генерала и против пук. Узаумириковани, команданта вјеста у Биogradу, Обојина официра су „бјелоручки“ и фаворити Александарови. Републиканци: Продановић, Ђ. Отојановић, Жујовић дигли су с правом урибес због овога случаја, али никад на једном ријечју нијесу протестирали против језовитих и у историји неиманих злочина у Црној Гори од разбојничких банда србијанских под вођством пук. Отојановића. Шта више они политичари нијесу се устезали, да приме у своје друштво агента Карађорђевића Јована Ђоновића, који је пуних 12 година са Ђоновићем добијао новац на приватно ка се Карађорђевић, а који је један од главних кривака за злочин извршен над Црном Гором.

Ово је, дакле, још један доказ и примјер да су сви политичари и све партије у Србији једнаке према црногорском народу, који треба и мора тражити правду на својим земљама СХС, које су против Биograda, а нарочито на Хрватску, која је и раније и сада вољна да поштује суверенитет црногорског народа и његово државство, што се види и на највећем великога виђе хрватског народа Стјепана Радића, коју доносило на другом мјесту.

Стривити пораз Биograda. — Пошто је, да примиком смрти „Белог“ Краља Петра „од миглава“ изгубило градошко виђење (општински одбор) није хтјело изјавити случајке и послати депутацију у Биograd, доносиће закључак да је оп крај Србијанаца, али не и крај Хрвата. Због тога је градошко виђење било расушено. Нови избори били су 11. децембра о. г. који су не само једна странама пораз за Биograd, него и још један доказ о скором распаду „краватског СХС“. У Загребу је, који према свом становништву није често хрватски град (оцих Срба има 10,000 становника), једно политички побједу Хрватски Блок, који је састављен из ултранационалистичких хрватских странака (Радићева седамка странака, хрватска заједница и странка права, т. ј. Франковци) и којима је, као што се зна, програм и циљ самостална хрватска држава. Листа Хрватског Блока на челу које су били Стјепан Радић, д-р Мирко Комуча и д-р Ђуро Штурман добила је укупно 15297 гласова, односно 36 градских заступника (одборника), док су све остале седам листа добиле само 6304 гласа односно 14 одборника. Од ових 6504 гласова, односно 14 градских заступника припадници су Биograda само: радикали (154 гласа), социјалисти (454 гласа, 1 одборник) и демократе (2546 гласова, 6 одборника). Карактеристичан је пораз хрватске пушке странке (политичка странка), која је добила 386 гласова. Овај је пораз у толико карактеристичнији, што ова странка не одбавља ствари створене од Биograda, али учествује у Н. Скупштини у Биogradу (једина од хрватских странака), те тиме признаје краља и владу србијанску, због чега је и овако осуђена од Загреба. Још је једна значајна и карактеристична појава при овим изборима. Комunistи су у примом градском вијећу имали 20 заступника, а у овим само 2. Не треба заборавити да је учешће бирача на овим изборима било много веће него на њиховим, према томе овај пораз комуниста не може се и не смисли се објаснити одсушност различита на биралитету. Радикали изгубили гласове су у масама на Хрватски Блок изјером да не може бити ни политичка слобода, ни социјалне правде ако се претходно не добије правда, односно државна слобода. Нека овај један примјер самосвијести Загреба и радикала послужу на углед народу у Црној Гори, Херцеговини и Босни, које су по прошлости и садашњости познате и морају имати у кратком времену заједничку и самосталну државу.

Једна политичка армизација. — Д-р Алекси Навић, професор историје на универзитету, Војвођанин, пише у листу „Србија“, органу србијанских радикала, која излази у Србијској Митровици:

„Из дневне итације времена је антипатија саван Црне Горе и у науку. Београд који води у овоме послу. Неколико београдских научника такмиче се међу собом, ко ће у делатна својим аскама онакозакити и јаче уредити Црну Гору. Штавише и наука уласе антипатију и хајку против Црне Горе и у друштвени живот. Постаја је мода сматрати Црногорце као неке српске хохшталиере. Данас је личије бити родом на неке српске краја него из Црне Горе, из земље која је последије Србије најзаслужнија за наше уједињење, која је и пре Србије високо држала барјак српске слободу и која је и у недовољном системском рату на и после њега поднела неизмерне жртве и показала јединствен пример самосталности“.

Проститицавајући горње ријечи Навићеве, „Балкан“ (радикални лист) из Биograda од 7. децембра, хрвати за ове „антипатије“ и кампању против Црне Горе последице Црногорца: са Ја Саво Павловић и Андрија Радовић. Например идеја, која је дана овице потицала, уједињења је и родољубива је, али је ова извођена нитковски. То и такво извођење потицало је од савани обичног и разумљивог војничког пораза црногорског у августу 1915. на Ловћену махомало издјелство, као да пре тога није било много кружнијета норман Србије, на пораза Русије. Па и одговорност, дашто Црла Гора и њена храбра војска нису у Србију биле поновите у овоме историском акту уједињења од 1. децембра 1918. кад су у овоме акту поновите и тако мало заслужне функције „југословенског“ дивизије — лежи одет само на поједини Црногорцима, нарочито на г. Андрију Радовићу. Они су у својем осветничком слеполу тада уображавали, да ће поновиће заслуга Црне Горе за ослобођење и уједињење или у прилог — пок. краљу Николи! Сад у души поуздамо и сами уијају, да су грешили...“

И ако је „Балкан“ један србијански лист, којему је бастало често пута рећи истину у Црној Гори, знам његово настојање да злочин и срам, који је Биograd учинио и чини та Црну Гору, протисне на неколико нитковских црногорских, измислило је. Небрајно пута смо доказали фактивна и документима, а ко је устаном оцавић поновио, да је то једно Карађорђевић и заједнице Србије, а А. Радовић и друштво су само плашени агенти ових. Нијесу дашто Београд поновио и фаворити: Павловић, Радић, Ђоновић, Боковић, Боковић, Скерјевић и др. у југословенској пријеме, Јаска Вукотића, Митра Мартиновића, Степа Вукотића и др., који су се срамно бацали на част Црне Горе, њене војске и њене историје!

Хоће слободу! — „Српска Зора“ у бр. 278. доноси ову бјештину: „*Хоће слободу! Хоће слободу! Хоће слободу!*“ — Тако довикује неки Коромец са трибуне у Сибју и језуитски преврће, изврће, замишља: „Нијесмо противници српског дијела народа Српски је народ добар, као што је добар сваки народ. Ми смо противу српским радикалима и демократским политичарима, који воде политику, која није у интересу српског народа, а против свакога хрватског и словеначког народа. Ми нијесмо против ово државу, али хоћемо слободу хрватског и словеначког народа, хоћемо да смо равноправни и да не буде никакве власти једног дијела народа над другим. Политичари, који нијесу државници, хоће, да натурају српски елемент, да се с Хрватима и Словенима поступа, као са народом другог реда. Тако се већ највишегају дури по свим наместитица и по свим покрајинама. Ми надпротив хоћемо да то иде по способности и праведности. И у српском ће народу набрло наикнути странака, која ће ова начела заговарати, *тер народ српски има добро срце, само су му политичари покварени.* (Овдје имам право! Пр. Ур. С. 3.) Устаном не треба ништакле наместитица. Ми ћемо се борити, те побједити. Духовно смо и тјелесно јак. Нијесмо болесни, ни туберкулозни, не камиљаци. Ми имамо високу литегнуту главу: *имам и нест (Охо, уоп пријети! Пр. Ур. С. 3.)* која је кријенка и јака. Странака смо, која се не плаши никог и која ће заштити свој аријатр. (Живо одобравање и аплаузи)“.

ИЗ ЦРНЕ ГОРЕ

Устанак у Црној Гори

Послије побуне, која је своје била у Санџаку и коју она на Биograda најежу уијели угушити, поред овог терора, који она у тим случајима практикује, јер се њенима побуненима одметнуло, избили је овим дана нова побуна у Црној Гори у области Језовић. Ова нова побуна,

како југословенски листови кажу, има карактер комунистички.

Тај нови устанак подигао је д-р Вукановић Марковић, лекар из Цинера. Он је по повратку из Русије био затворен неколико мјесеци у Београду, био икако старе кривине, то се је, нешто је скоре ослободен, вратио кули у Цинера. Он је, према југословенским листовима, сазнао 21. октобра о. г. окуп седелах код своје куле, прочитао ил прокламацију, којом је али и Црну Гору поздрављао у име Јосипа и савјетске Русије и позвао их на устанак противу тираниа београдских на слободу Црне Горе и на стварање самосталне државице савјетске републике. Још да је д-р Марковић држао окуп, био је одмах од жандармерије и војске; њему је ипак успијело да се, према владином листу „Радич“, (из Загреба) пребје и одиште у плашине са 125 друга (у ствари овај је број устаника много већи), одакле шале протисли и позива народ да истраје у отвору. Црпа истом листу, њему се придржују „агенти Јована Павловића“, како то „Радич“ каже.

Обичајем је, да је овдје по српјани иста војава, која је била 28. новембра 1920. када је народ црногорски гласно за комунистичко, понајвише права да истине једну самосталну државу. Као и прошле године, тако и ово, народ се придржује комунистичког што писи, да се они највише дринути и разорити тиранију Биograda и масе, које се крети демонстративним покретом „краватског СХС“.

Што се нас тиче, ми од срца поздрављамо д-р Вукановића Марковића, као и свакога новог бораца, да био он комуниста, социјалиста, демократа, клерикал или националиста, само кад му је циљ слобода Црне Горе и црногорског народа, највећег добра свих српана, свију југославана и свих народа. Све средства су добра и похвална за постигнуће овог уијаног циља и за давање могућности научничког народа Црних Брда, да слободно рече ријеч о својој судбини, о својим социјалним односима и о свом унутрашњем уређењу, што је, устаном, основа политике свих црногорских народа од војводине 1917. до данас.

Црногорске шуме у пламену (Несрећа или злочин)

На наше несреће отаџбине стижу вјести, да је много огроман шумски пожар у планинама: Војнику, Моравцу, Шитову и Комоница. Са свим величањем и уласима страшног стижија уијаната од 14. октобра огромне шумске коналеке у овим планинама, који су представљали највеће богатство Црне Горе. Читави крајеви су изгинули, а пола велика објекта је густим димом, многог су куле изгорале, а читави сале су у опасности. Штета је огромна и непродуктивна и у највишег реду ова наноси неколико стотина милиона динара.

Ко је крив за пожар? Да ли се ово десило несрећним случајем или је, пак, злочин? Југословенски, нарочито владини, листови кажу, да су наше шуме заштитили агенти арабаски. Ова вјест изазивају међу црногорским народом и србијанској влади.

Са арабаским, пак, стране говори се савани обротно. У једној су шуми заштитили сами Српјани. Они кажу да су државу разлог, због којих су Србијани учинили тај нови злочин: Прије неколико мјесеци повратили се из Србије у Црну Гору војници Митра Мартиновића, пошто је преотузео био политички, а једва је да свих „дојављивача“ црногорских и да, својевремено, заузео Савар, као што је даишито учинио са Филићем и генералом Златковичем са Вилном. У каи уијану: А је на ово и нешто ништак, не се са српјанским војницима и др. учинио пошати издјелом у 1918. Пр. Ур. С. 3.) Митра Мартиновића је дошло са собом четири милиона динара на Биograda једине средства, поред страве и зарије, на брљаве „напратнички“ ојачаја једног дијела шуме, Биogradу продао, ниталиговина. Пр. Ур. С. 3.) Они парам он је мислио да купи Црногорце на њихову самосталну акцију противу Арбасије и да заузду Савар, пред чим су иишакма или оставили десетину хиљада шуме.

Црногорски народ, који у главном зна за државу Биograda у самосталном питању, као и ишакма црногорских, није нишак, послим телпко искуштима, да буде оруже у рукама биоградских разбојника и њихових, плати и динарима, нитаварених агента. Мислија „генералистима“ Митра Мартиновића нитавно је иишакма; наређује учиниће своја, нате је требало учинити пошто, што се код црногорског народа ишакмају жуду за осветом против Арбасије и што се га нагавати да буде поновно средство за несигурну и лаку игру Биograda. То „освето“, што је требало платити међу са осветом под Црногорцима, биле су шуме; нате су оне и заштити од стране Србијанаца, а Арбасија, пред Црногорцима нитавишак, нате да су Србијани тај злочин учинили. То је, ето, верија са арабаским стране, коју су доишакле стране влади.

Која је вјеројатнија прва (србијанска) или друга (арабаска)?

Ми вјерујемо у ову другу верију. Зашто да ми не кажемо шуме: — Они, који су 1915., при повлачењу, српјанци да из Митровице биле преносили 15 милиона ктр. брашма у Црну Гору, која гласишак, нате су га нарочито оставили Аустрјалијанима, сине да би нас поштедило нате судбина као и нате; Они, чега је „српиза“ у Савду 1915. јавно говерила: „Не жалимо што смо пренили, само кад ми ове брљаве од Црне Горе пренимо.“ Како се тада сав едрди србијански наиклажу под осититом наикну груди и наикх бјештина:

Они, који су брљави и црпичија изулази на проишност и самосталност шуме;

Они, који су нас крали, а наше заробљенике главу нитавишак;

Они, који су новали на хиљаде динара заштити;

Они, који су да набрјао? То би била дуга државна српја неиманишак, разбојничка и злочинска, нате је Биograd учинио, а од једног је много сваки појединачан ојачаја.

Биograd је спосио да све што је наипре и најнеиманишак; нате на вјерујемо у ову другу верију.

Они, чега даије вера је о кривцима на листу, бјештина не ишакмају дуишакма још једну. — Не кај. Србијана су напорити шуме стого, што кажу да се пошати поштити Црну Гору и да тако на тај начин да је заше једног огромног богатства, које јој је, поред осталог, тиранија за шак самосталног развоја.

ПЕШИКАНИ

Сви народи дали су овога рата нарочито много жудина, који су се обогатили, користећи се великом несрећом, која је човјечанство напесила. Тим њишом не нову се само она, који су се у току рата обогатили, него и сви они, који на коју несрећу, глумоту и неимаше народно неиманишак, да се обогато на један лак, неиманишак и неиманишак начин.

Међутим ни један народ није дао прикладније нате тим жудина него италијански. Он их је назвао *неиманишак*, рајач која је и код нас позната и значи *морски аси*. Као што ове морске неимани, при несрећама на мору и бродоломима, наспру на тоишакме и ждери жихова иртна тјелеса, тако се и ова жуда — неиманишак — користе неимашем, неиманишакма и несрећама, која, бало због рата или ишакме, постижу народе, и са животињском равнодушносту заговлавају обигрону богатство.

Неиманишак и ни у Црној Гори нијесмо без ових жудских неимани, без ових морских неимани неимани. Али, што је још најжалоштније, међу њима има један знатан број и Непрогораца, на чан и Језреја.

Један конзорцијум, коме стоји на челу Ђорђе Јовановић, трговац из Тузле, састављен је од једне банде неиманишак босанско-хрватско-радикалне народности, у којој, разумеје се, имају добар део и неколико познатих сарајевских Чинута.

Члан ове конзорције морских паса јесте и д-р Милан Срићкић, по занимању радикал и адвокат из Сарајева, који би имао највише права да рефлектира на најмасовније излоге „сиромашне“ Црне Горе као члан бив. *Југословенског Одбора*, који је у иностранству за пријеме рата водио бесидну борбу против части и права црногорског народа.

У нашим рукама налази се један докуменат написан руком Ђорђе Јовановића, а уиућен у Рим д-р Амјеру, који је био приватни аташе србијанског посланства, а затим секретар „комитета итали-србијанског“ у Риму.

Као што ће се на тога документу, кога репродуцирамо, видије, Јовановић је тражио преко Амјерја конзорцијум за експлоатације црногорских шума. Касније се као посредник јавио Воја Петковић, ако се не варам, начелник шумарског одјелања у Биogradу (са станом Зелених Вилена, бр. 2), иза кога су још неки биоградски бандити.

Као што ће се читави уијерити на овога документа Ђорђе Јовановића, имао би овај конзорцијум чисте добите сваке године 21 милион и 60 хиљада француских франка или, ако би сваке године била експлоатација одговарајућа количина, односно 190.000 куб. м. за 40 година, колико би експлоатација трајала, 842.400.000 франка.

Ова је цијена била у мају 1919. међутим су цијене сада много веће: тако буково дрво (које је највјетровитије) из Словеначке продаје се данас из италијанских цијенама 1 куб. метар од 800 до 800 лира, према квалитету, што ће према курсу чинити 286 француских франка.

Према садашњим цијенама чиста годишња добит била би, дакле, (180.000 куб. м. × 286 франка) равна 42.480.000 француских франка. Ђорђе Јовановић и Соптр., који претендира да је купио од црногорских седелака ову шуму за цијну 9.360 (хи) франка, доbio би чисто, према садашњој цијени, за 40 година експлоатације једну ситницу од 1699 милиона француских франка.

Ако би се ова сума рачунала у динарима, према курсу који он има данас, то би овај конзорцијум неиманишак имао да заради преко осам милиарди динара. Ђорђе Јовановић и друштво, који траже 45 од сто да само посредовање, принала би скоро половина, т. ј. годишње 20 милиона франка (преко 100 милиона динара) или укупно 800 милиона франка (преко четири милијарде динара).“

Као што се види, добар рачун над не би било нате ниједне бонбе и пушке црногорске!

Осим ове ишакмаке банде, има и још гласовитијих, јер читави јата морских неиманишак су биоградско министарство, те траже и добијају концесије за експлоатацију црногорских шума, вода и руде.

Над најжалоштнија је од свих ових најдучија она Андрије Радовића и Милана Радовића, који су прекоишак и без нара постали „правни“ власници једне исто овако

„Могло да се се река, да су ово пофре проишакма, те нате поштити, али ни сине из експлоатације прена поштити у пошћу Ђ. Јовановића. У сваком случају, пожар и не бале поштити тако, ове отиравају једну уишакма пласку народа.“

